

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

650

HAIBA NA MICHEZO

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2014

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na sita (16)**
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na sehemu **B** ina alama **sitini (60)**.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

1. Mkurugenzi wa elimu amesisitiza kuwa tathmini inapaswa kufanywa hata kwa michezo midogo midogo ya darasani. Eleza hoja nne za kuthibitisha umuhimu wa tathmini hiyo ndogo.

Tathmini katika michezo midogo humsaidia mwalimu kufuatilia maendeleo ya kila mwanafunzi kwa karibu. Kupitia tathmini hii, mwalimu hubaini wanafunzi wenye changamoto mapema na kupanga mbinu za kuwasaidia.

Tathmini ndogo hujenga utaratibu wa nidhamu na ufuatiliaji. Wanafunzi wanapojua kuwa michezo yao midogo pia inapimwa, hujihusisha kwa umakini na kujenga tabia ya kuwajibika.

Tathmini katika michezo midogo huongeza ushiriki na ari ya wanafunzi. Hii ni kwa sababu wanahisi mchango wao unatambulika hata katika shughuli rahisi.

Tathmini ndogo husaidia kukusanya takwimu za maendeleo ya mwanafunzi kwa ujumla. Hizi takwimu huchangia maandalizi bora ya masomo yajayo na tathmini kubwa.

2. Wakati wa mafunzo kazini, walimu waliulizwa kuhusu maandiko ya malengo ya somo, lakini wengi walishindwa kuyaandika kwa usahihi. Eleza sifa nne zinazobainisha lengo mahsusi bora.

Lengo mahsusi bora ni lile linaloeleweka kwa urahisi kwa kutumia lugha isiyo na utata. Lugha rahisi huwezesha mwalimu na mwanafunzi kuelewa mwelekeo wa somo.

Lengo mahsusi lazima liwe linalopimika. Ni lazima liwe na matokeo yanayoweza kuonekana baada ya somo ili kuthibitisha utekelezaji wake.

Lengo mahsusi lazima liwe halisi na linalowezekana. Haliwezi kuzidi uwezo wa wanafunzi au muda uliopangwa kwa somo husika.

Lengo mahsusi lazima liwe lenye uhusiano wa moja kwa moja na mada na malengo makuu ya somo. Hii humsaidia mwalimu kulenga matokeo yanayokusudiwa.

3. Baadhi ya viongozi wa shule wanahoji mchango wa michezo katika kupunguza utoro wa wanafunzi. Eleza hoja nne zitakazothibitisha nafasi ya michezo katika kupunguza utoro shuleni.

Michezo huongeza mvuto wa shule kwa wanafunzi. Shule zenye michezo mingi huvutia wanafunzi kushiriki na hivyo kupunguza utoro.

Michezo huwafanya wanafunzi kuunganika na shule kwa kujihusisha na timu na klabu. Ushirikiano huu hujenga ari ya kuwa shuleni kila siku.

Michezo huwajengea wanafunzi nidhamu na kujitambua, jambo linalowawezesha kuthamini umuhimu wa masomo na kupunguza utoro.

Shughuli za michezo huondoa msongo wa mawazo na kuwapa wanafunzi sababu ya kufurahia shule, hivyo hutia moyo kuhudhuria mara kwa mara.

4. Walimu wapya mara nyingi huona maandalizi ya mwalimu kuwa ni mzigo. Fafanua hoja nne zitakazothibitisha umuhimu wa maandalizi hayo kwa mwalimu wa Haiba na Michezo.

Maandalizi humsaidia mwalimu kupanga somo kwa utaratibu. Hii huzuia mkanganyiko na kumsaidia kufundisha kwa mpangilio.

Maandalizi humsaidia mwalimu kujua malengo mahsusi ya somo. Hivyo mwalimu hufundisha kwa kulenga matokeo yaliyokusudiwa.

Kupitia maandalizi, mwalimu huandaa vifaa na zana mapema. Hii hupunguza upotevu wa muda darasani na kufanya somo kuwa la kuvutia.

Maandalizi humjengea mwalimu kujiamini mbele ya wanafunzi. Mwalimu aliyejiandaa huonekana mtaalamu na mwenye uelewa wa somo.

5. Katika mahojiano ya redio kuhusu elimu ya michezo, ulitakiwa kueleza kwa nini vitabu vya ziada ni muhimu kwa wanafunzi. Toa hoja nne.

Vitabu vya ziada hupanua upeo wa maarifa kwa wanafunzi. Vinatoa maelezo zaidi kuliko yale yaliyopo kwenye vitabu vya kiada.

Vitabu vya ziada huleta mifano ya kisasa na tafiti mpya ambazo hazipo kwenye vitabu vya kiada. Hii huwasaidia wanafunzi kupata uelewa mpana.

Vitabu vya ziada huchochea wanafunzi kujisomea kwa uhuru. Kupitia vitabu hivi, wanafunzi hujifunza kwa kujitegemea zaidi.

Vitabu vya ziada huleta mitazamo mbalimbali ya mada moja. Hii huwasaidia wanafunzi kuimarisha uwezo wao wa kufikiri kwa upana.

6. Mwalimu anaweza kubaini matatizo ya kitabia ya wanafunzi kupitia ushiriki wao katika michezo. Eleza viashiria vinne vinavyoweza kuonyesha mwanafunzi ana matatizo hayo.

Mwanafunzi kushindwa kufuata sheria za mchezo mara kwa mara kunaweza kuashiria tatizo la kitabia.

Mwanafunzi kushirikiana vibaya na wenzake na kuonyesha ugomvi ni dalili ya tabia isiyofaa.

Mwanafunzi kukataa kushiriki kabisa katika michezo ni kiashiria cha tatizo la kitabia au kisaikolojia.

Mwanafunzi kutumia lugha isiyofaa au kuonyesha hasira kupita kiasi michezoni huashiria changamoto za kitabia.

7. Wakati wa mafunzo ya ualimu, baadhi ya walimu wanashindwa kutengeneza zana bora kutokana na ukosefu wa stadi muhimu. Eleza stadi nne zinazohitajika ili kufaragua zana bora.

Mwalimu anahitaji stadi ya ubunifu ili kubuni zana zinazofaa kutokana na malighafi zilizopo.

Mwalimu anahitaji stadi ya ufundi wa mikono ili kuunda na kukamilisha zana zinazoweza kutumika kwa vitendo.

Mwalimu anahitaji stadi ya kupima usalama wa zana, kuhakikisha hazileti madhara kwa wanafunzi.

Mwalimu anahitaji stadi ya kutumia teknolojia ndogo ndogo ili kutengeneza au kuboresha zana kwa ufanisi.

8. Katika mazoezi ya uwanjani, usalama wa wanafunzi unapaswa kupewa kipaumbele. Eleza mambo manne mwalimu anapaswa kuzingatia ili kuhakikisha usalama huo.

Mwalimu anatakiwa kukagua uwanja ili kuhakikisha hakuna mashimo, vitu hatarishi au uchafu.

Mwalimu anatakiwa kuhakikisha vifaa vya michezo vipo katika hali nzuri na havina kasoro.

Mwalimu anapaswa kusimamia wanafunzi kwa karibu ili waweze kupewa msaada wa haraka endapo ajali itatokea.

Mwalimu anapaswa kuhakikisha wanafunzi wanavaa mavazi na viatu sahihi vya michezo ili kupunguza ajali.

9. Mwalimu alitakiwa kuandaa Azimio la Kazi kwa muhula ujao lakini alikosa zana muhimu. Eleza zana nne zinazohitajika na matumizi yake.

Muhtasari unahitajika kwa kuwa unaongoza malengo na mada zote za somo.

Kalenda ya masomo inahitajika ili kupanga ratiba na kuonyesha muda wa kufundisha kila mada.

Vitabu vya rejea vinahitajika ili kuongeza maarifa na mifano ya kina zaidi kuhusu mada husika.

Shajara inahitajika kwa kurekodi mambo muhimu, masomo yaliyofundishwa na changamoto zilizojitokeza.

10. Wizara ya Elimu imepanga kukagua vitabu vinavyotumika shuleni. Eleza vigezo vinne vya kuchunguza kabla ya kuidhinisha kitabu cha Haiba na Michezo.

Kitabu kinapaswa kuendana na muhtasari wa kitaifa na malengo yake.

Kitabu kinapaswa kuwa na lugha rahisi na inayoeleweka na wanafunzi.

Kitabu kinapaswa kuwa na maudhui ya kweli, sahihi na yenye mifano ya vitendo.

Kitabu kinapaswa kuwa na uchapaji bora, wa kudumu na unaovutia ili kiweze kutumika kwa muda mrefu.

11. “Mwalimu mwenye uzoefu hahitaji muhtasari kufanikisha somo.” Kwa kutumia hoja tano, eleza kwa nini kauli hii si sahihi.

Muhtasari ni mwongozo rasmi wa kitaifa unaoelekeza nini kifundishwe. Bila muhtasari, mwalimu hata anapokuwa na uzoefu, hatakuwa na uhakika kama anafundisha kwa kufuata viwango vya kitaifa.

Muhtasari huunganisha malengo ya elimu ya taifa na masomo ya kila siku. Mwalimu asiyeutumia anaweza kufundisha mambo ya nje ya muktadha na kushindwa kufanikisha malengo makuu ya taifa.

Muhtasari hutoa ulinganifu kati ya shule mbalimbali nchini. Bila kuutumia, kila mwalimu angefundisha kwa mtindo wake binafsi na hivyo wanafunzi wasingekuwa na viwango sawa vya uelewa.

Muhtasari husaidia kupanga muda na mpangilio wa mada. Hata mwalimu mwenye uzoefu akipuuza muhtasari, anaweza kupoteza uwiano wa muda kati ya mada rahisi na ngumu.

Muhtasari ni rejeleo la aina ya tathmini na malengo mahsusi ya somo. Bila muhtasari, mwalimu hatapima wanafunzi kwa viwango vinavyokubalika kitaifa.

12. Eleza mambo matano yanayoweza kuathiri mwenendo wa kijamii wa wanafunzi kupitia michezo shuleni.

Michezo huathiri mwenendo wa kijamii kwa kuwajengea wanafunzi mshikamano na ushirikiano. Kupitia kushirikiana katika timu, mwanafunzi hujifunza kushirikiana na wengine.

Michezo hujenga nidhamu kwa wanafunzi. Kwa kufuata sheria za michezo, wanafunzi hujifunza kuwa na nidhamu hata katika maisha ya kila siku.

Michezo huathiri tabia ya kuheshimu viongozi na wenzao. Kupitia michezo, wanafunzi hujua umuhimu wa heshima kwa waamuzi na wachezaji wenzao.

Michezo hujenga moyo wa ushindani wa haki. Wanafunzi hujifunza kushindana kwa njia ya heshima bila chuki, jambo linaloimarisha mahusiano mazuri kijamii.

Michezo huondoa upweke na kujitenga. Kwa kuwa wanafunzi wanashirikiana mara kwa mara, hujenga urafiki na kupunguza tabia za kujitenga kijamii.

13. Katika mazoezi ya michezo, ajali ndogo zinaweza kutokea mara kwa mara. Eleza njia tano mwalimu anazoweza kutumia kuzuia ajali hizo.

Mwalimu anatakiwa kuhakikisha uwanja uko salama na huru dhidi ya vitu hatari kama mawe, mashimo au taka.

Mwalimu anatakiwa kufundisha mbinu sahihi za kucheza michezo, ili wanafunzi waweze kushiriki bila kuumia.

Mwalimu anapaswa kuhakikisha vifaa vya michezo viko katika hali nzuri na vinatumika kwa usahihi.

Mwalimu anapaswa kuhimiza wanafunzi kufanya mazoezi ya viungo na joto kabla ya michezo ili kuzuia majeraha.

Mwalimu anatakiwa kuwa karibu wakati wa michezo ili kusimamia na kuchukua hatua za haraka endapo kutatokea hatari.

14. Andalio la somo lina vipengele vinavyomsaidia mwalimu kufanikisha ufundishaji. Eleza namna vipengele vitano hivyo vinavyotumika.

Mada ya somo humsaidia mwalimu kujua ni nini hasa kitakachofundishwa. Hii husaidia kuweka mkazo kwenye mada husika.

Malengo mahsusi humsaidia mwalimu kuelekeza somo kwenye matokeo yanayotarajiwa. Hii husaidia kupima mafanikio ya somo.

Mbinu za ufundishaji humsaidia mwalimu kuchagua njia shirikishi na bora zaidi kwa wanafunzi.

Vifaa na zana zilizoorodheshwa katika andalio humsaidia mwalimu kujiandaa mapema kwa masomo ya vitendo.

Tathmini iliyopangwa katika andalio humsaidia mwalimu kupima uelewa wa wanafunzi na kurekebisha mbinu zake inapohitajika.

15. Azimio la Kazi huchangia sana kuandaa andalio bora. Changanua vipengele vitano vya Azimio la Kazi na nafasi yake kwa maandalizi ya mwalimu.

Kipengele cha mada humsaidia mwalimu kujua mada zitakazofundishwa kwa muhula mzima na kupanga ufuatano wake.

Kipengele cha malengo ya jumla humwelekeza mwalimu katika shabaha kuu za kipindi kizima, jambo linalomwezesha kutengeneza malengo mahsusi ya kila somo.

Kipengele cha muda humsaidia mwalimu kupanga masomo kulingana na kalenda ya shule, hivyo kuhakikisha mada zote zinakamilika kwa wakati.

Kipengele cha vifaa na nyenzo humsaidia mwalimu kutambua mapema zana zitakazohitajika na kupanga maandalizi yake kabla ya somo.

Kipengele cha tathmini humsaidia mwalimu kujua namna atakavyopima maendeleo ya wanafunzi, hivyo kuweka maandalizi ya maswali na mbinu za kupima.

16. Rejesta ya darasa ni kumbukumbu muhimu kwa mwalimu wa Haiba na Michezo. Kwa kutumia hoja tano, eleza umuhimu wake katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Rejesta humsaidia mwalimu kufuatilia mahudhurio ya wanafunzi. Kupitia kumbukumbu hizi, mwalimu hutambua wanafunzi wenye utoro na kupanga namna ya kuwasaidia.

Rejesta humsaidia mwalimu kujua idadi halisi ya wanafunzi wanaoshiriki michezo. Hii huwezesha kupanga michezo kulingana na idadi halisi.

Rejesta hutoa kumbukumbu za maendeleo ya darasa. Mwalimu hupata rejeleo la kuona kama kuna maendeleo au changamoto katika ushiriki wa wanafunzi.

Rejesta ni nyenzo ya uwajibikaji. Viongozi wa shule hutumia rejesta kufuatilia kama mwalimu anadhibiti darasa kwa umakini.

Rejesta husaidia kuweka kumbukumbu zinazoweza kutumika baadaye katika maandiko ya tathmini na ripoti za maendeleo ya wanafunzi.